

Faxdocs 20/2006
Documents de treball
Faximil Edicions Digitals

GORG,
Una possibilitat decapitada
Francesc Pérez i Moragón

faximil

edicions

digitals

<http://faximil.com>

Gorg, una possibilitat decapitada

per Francesc Pérez i Moragón

Gorg

La revista *Gorg*, amb els seus vint-i-nou números apareguts entre juny de 1969 i abril de 1972, va ser una resposta parcial —i no per culpa del seu editor ni dels responsables de la publicació— a una necessitat informativa, cultural i lingüística —en definitiva, política— que no trobava, ni podia trobar, una resposta adequada, en el marc de la manca de llibertats civils arbitrat pel franquisme, ni tan sols després de les mesures de reforma en el sistema de censura definides per l'anomenada llei de premsa i impremta (1966), promulgada quan Manuel Fraga Iribarne era ministre d'Informació i Turisme, en uns moments en què la dictadura mirava de maquillar-se amb més o menys voluntat.

Malgrat els retocs circumstancials i forçats per la necessitat d'acostar-se si més no en aparença als costums polítics de l'Europa occidental i del protector amic nord-americà, les estrictes limitacions imposades pel franquisme a la lliure circulació, en castellà, de notícies i opinions en els periòdics i la ràdio, barreres vigents arreu de l'estat després de la derrota de la República, se sumava una especial barrera de prohibicions i obstacles que afectava a les llengües peninsulars distintes de l'oficial.

En el cas valencià, si en els primers anys de la dècada de 1930, abans de la sublevació de juliol del 1936, havien pogut aparèixer amb més o menys dificultats revistes i butlletins com ara *Acció Valenciana*, *Acció*, *El Camí*, *El País Valencià*, *El Poble Valencià*, *La República de les Lletres* o *Timó*, entre d'altres, i fins i tot havia perdurat uns pocs números un modest intent de diari, *L'Hora*, més de trenta anys després de la victòria franquista tota mena de coercions impedièn la posada en marxa de projectes semblants amb unes mínimes expectatives d'èxit. I val a dir que les capçaleres esmentades havien representat una pluralitat ideològica que anava de la dreta a l'esquerra —en algun cas, amb una coloració confessional catòlica evident i proclamada en cada número. Ara, estaven escrites en la llengua del país i això, per al *Régimen*, representava, i representà sempre fins al final, una opció automàticament sospitosa de dissidència que més valia evitar amb un sistema de prohibicions més o menys explícit.

A banda les col·laboracions en valencià, quasi rituals, que permetien alguns diaris, fins i tot del *Movimiento*, o el permís que anualment es concedia sense massa problemes a algunes publicacions festives, entorn de les Falles o les representacions escèniques i hagiogràfiques dels Altars de Sant Vicent, a València, només dues publicacions van poder sobreviure algun temps, *Sicània* (1958-1959; n'hi ha una edició facsímil, publicada per la Universitat de València), fundada per Nicolau Primitiu Gómez Serrano, i, amb molta col·laboració en castellà, *Valencia Cultural* (1960-1964), dirigida per Vicent Badia Marín, que tracta de continuar el sentit emprés per aquell precedent. L'intent d'*Esclat* (1948, tres números bimensuals), dirigit per Xavier Casp i Miquel Adlert Nogueroles no havia pogut prosperar.

En la resta de l'àmbit lingüístic, la situació no era molt millor, encara que ofería algunes notables diferències, com ara l'actitud d'una part de l'església catòlica, permetien l'existència de *Serra d'Or* o d'*Oriflama* i d'alguna revista infantil. El mateix passava a les Illes, amb *Lluc*. Al País Valencià, la posició eclesiàstica era, no cal dir-ho, ben diferent. El gran intent de superació de la manca de premsa en català, des de la iniciativa privada i amb uns criteris, diríem, comercials, havia estat *Teleestel* (1966-1970). En altre ordre de coses caldria recordar *Oriflama*, de Barcelona —també nascuda sota protecció diocesana— *Recull*, de Blanes, *Presència*, de Girona, o *Canigó*, apareguda a Figueres, a més de les revistes infantils, com ara *Cavall fort* o *Tretzevents*.

I, tanmateix, hi havia una consciència clara de la necessitat de tenir una publicació periòdica en valencià, si més no al mateix nivell i amb el mateix ressò, reduït, però creixent i significatiu, que s'havia anat aconseguint amb la publicació de llibres.

Gorg, m'apresse a dir-ho, tractà d'aprofitar, tot posant-la en relleu, aquesta contradicció de la política franquista, que havia acabat concedint autorització per a l'edició bibliogràfica, amb la creença sens dubte que havia de tenir una difusió molt minsa, però que comprenia amb claredat que la continuïtat periòdica d'una publicació hauria de tenir uns efectes de fidelització de públic, de difusió d'idees i d'entrada en escena de noves promocions d'escriptors molt superior. Això, deixant de banda el fet que, exclòs el valencià també de l'escola i de tot l'àmbit docent, la capacitat d'una revista com a eina "alfabetitzadora" hauria estat també molt més efectiva. La lògica fundacional de *Gorg* feia palés, per tant, fins a quin punt semblava irracional, per a qui no compartís els raonaments de l'aparell franquista, que fóra possible editar llibres però no parlar-ne des d'una revista especialitzada. En qualsevol cas, aviat es veuria que el que estava sota vigilància era el fet mateix de parlar.

La voluntat de tenir una publicació periòdica era una qüestió recurrent en els cercles més conscients de la necessitat de conquistar espais de normalització en l'ús públic de la llengua. Bona mostra d'això són nombroses referències de Joan Fuster en la seua correspondència epistolar amb diverses persones, com es pot veure en algun dels volums ja publicats per la Càtedra Joan Fuster de la Universitat de València. D'altra banda, s'estaven consolidant, en la Universitat i en altres àmbits, noves fornades de joves, que unien als seus pressupòsits polítics —de la democràcia cristiana a una esquerra d'arrel comunista, passant per gent de posicions socialdemòcrates— reivindicacions molt precises pel que fa als drets culturals, lingüístics i nacionals. I aquestes generacions que renovaven el panorama social, i en bona part ideològic, del país no podien expressar-se de manera regular en mitjans de comunicació, ni tan sols amb circumloquis, sinó que havien de fer-ho molt sovint a través de butlletins ciclostilats clandestins o semiclandestins.

La situació es presentava encara més difícil si tenim en compte que algunes de les personalitats que apareixien com a referents ideològics més clars d'aquestes noves promocions havien estat apartats de la col·laboració en els diaris de València. És el cas del mateix Fuster, des del 1963, arran de la campanya governativa muntada en aparéixer *El País Valencià* (1962), o del periodista Vicent Ventura, exiliat a París i després desterrat un temps fora de València, amb motiu de la seua participació en la reunió del Moviment Europeu que el franquisme batejà com "el Contubernio de Munich" (1962).

En aquelles condicions, obtenir el permís ministerial per a publicar una revista en valencià era pràcticament impossible. Qui ho va aconseguir va ser l'empresari i advocat Joan Senent Anaya (1916-1975), que era fill d'un valencianista de preguerra, Joan Senent Ibanyes, i ja havia donat un suport econòmic generós a diversos joves que volien difondre el llibre en català. Els locals de les primeres llibreries que a València tingueren aquest objectiu, a partir de la dècada de 1960 (Can Boïls, Concret, Tres i Quatre) eren propietat de Senent, que en cedia l'ús en condicions enormement favorables i que, a més, havia començat a publicar alguns llibres. Amb una deixa del seu pare, impulsava un premi literari des de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de València, que guardonà obres d'interès, entre d'altres una novel·la de Maria Beneyto. Senent va donar també suport material a Brot, una petita empresa distribuïdora de llibres en català. Em consta, a més, que col·laborà igualment en algunes iniciatives de caire polític, si més no de la democristiana Unió Democràtica del Poble Valencià.

Pel que se sap, la idea de publicar la revista va nàixer en les entrevistes que Senent, valent-se del seu títol d'advocat, mantenia amb Enric Valor a la presó de València, quan l'escriptor hi estava tancat a causa d'una sentència per motius econòmics que l'havien deixat sense recursos per al moment en què aconseguís la llibertat. Sembla que Senent, amb qui Valor col·laborava com a autor i corrector en les tasques editorials, va voler amb la revista donar al seu amic uns ingressos regulars. En qualsevol cas, aquell projecte aniria molt més lluny probablement del que els seus autors pensaven, i sens dubte hauria agafat una volada molt més alta si no l'hagués vist interrompuda per una maniobra censorial d'origen inequívocament polític.

Senent va sol·licitar autorització per a publicar la revista el 25 de setembre de 1968; el 5 de desembre, la petició aparegué al Boletín Oficial del Estado i el 19 de desembre del mateix mes, el ministre d'Informació i Tuisme signava l'ordre d'autorització.

Del primer número es féu un gran tiratge i, malgrat que la resposta de lectors no va ser massa abundant --només s'aconseguien seixanta-dues subscripcions en aquell moment inicial--, de seguida es va veure que el "mercat" hi responia amb una certa facilitat. D'altra banda, la generosa, i entre nosaltres del tot inusual, inversió econòmica de Senent, la migradesa —relativa, no cal dir-ho— de les despeses —la redacció estava situada als despatxos professionals del fundador— i els ingressos per publicitat, que d'altra banda mai no foren massa notables, permeteren que la publicació anàs consolidant un espai propi, que se'ns dubte s'hauria pogut anar ampliant amb el pas del temps, si li n'haguessen donat.

El número inicial de *Gorg* s'obria amb un text editorial que definia a grans trets els propòsits que mantenien els promotors i on es deia, entre altres coses:

La present publicació, com qualsevol altra de moderna en aquesta especialitat, té per objecte informar els seus lectors sobre llibres editats o per editar i altres publicacions unitàries (incloent-hi les musicals: cançons, discs, partitures, etc.) que puguen interessar-los per a la coneixença, com més completa millor, dels corrents de cultura de les societats actuals, així com dels esdeveniments, problemes i progressos del nostre temps.

Amb tal finalitat, inserirem, a més dels comentaris, amplis fragments de cadascuna de les obres comentades en aquest Butlletí, de forma que siga possible donar idea detallada dels temes que s'hi aborden, ja siguen narratius (contes, narracions, novel·les), ja d'assaig (filosòfics, històrics, econòmics, sociològics), ja resoltament científics. Amb això, anticipem interessants lectures, que presten a la informació una satisfactòria amenitat.

De certes obres, a judici de la Redacció, poden oferir-se resums; d'altres (a part dels fragments), acabats estudis proporcionats per una crítica solvent. De l'art no literari, comentaris i informacions especialment.

També donarem, sovint, notícia sobre la personalitat dels autors, si tals dades revesteixen interès indubtable per al millor coneixement del panorama literari i cultural en general; així com de les novetats relatives a la literatura i a l'art (concursos i llurs convocatòries, premis i llurs realitzadors i triomfadors, obres en preparació, imminència de publicacions, etc.); és a dir, tota mena d'informacions que es referesquen a la comunicació del pensament per mitjà de la paraula, o a la creació artística per qualsevol sistema adient d'expressió, sempre, però, insistim, en publicacions de caràcter unitari. Una secció de "Cartes al Director" sobre el temari del Butlletí, completarà els nostres suggestius sumaris.

Pretenem, especialment, interessar tothom en el contingut dels llibres, a fi d'estimular-los a llur adquisició, i en les manifestacions del sentiment artístic dels nostres dies —expressió d'una nova sensibilitat—; tot, esforçadament, dirigit a elevar el nivell cultural del nostre poble.

Com es pot veure, el model que es proposava no era gens usual. Si de cas, se me n'ocorre un, que potser van tenir presents Joan Senent i els qui van col·laborar amb ell en el llançament de la idea. Em referesc, i ho dic com una simple hipòtesi impossible de resoldre ara com ara, a *Selecciones del Reader's Digest*, una revista fundada el 1922 i que, des de l'anglès originari, passà a ser coneguda arreu del món en diverses llengües i nombroses edicions. Estava present en el mercat en espanyol des de feia anys i tenia un notable èxit entre un determinat públic que pretenia tenir un accés més o menys ràpid i fàcil a un conjunt de temes culturals i d'actualitat.

Fóra com fora, el model elegit, ja d'entrada, semblava oferir la garantia, valuosíssima en aquell temps, que no entraria fàcilment en conflicte amb els sempre capritxosos trencacolls de la censura. Ben mirat, es tractava de referir-se en bona part només a llibres que ja havien sortejat aquests esculls. Era una habilitat enginyosa que, tanmateix, no protegiria massa temps la vida de la publicació.

D'acord amb els propòsits exposats als hipotètics lectors, els primers números de *Gorg* estaven fets sobretot amb reproduccions de fragments d'alguns llibres de temàtica diversa —des de la divulgació lingüística a l'assaig històric o sociològic, passant per alguna novel·la—, acompanyats per breus comentaris sobre els autors.

La concepció de *Gorg* defugia, des del principi, la temptació del localisme. Així calgué aclarir-ho en una nota editorial apareguda ja en el número 3, en resposta a un lector que sens dubte reclamava que l'atenció se circumscrivís als temes del país. En la nota s'afirmava: “el Butlletí *Gorg*, dins el context històric i cultural on s'insereix, es pren especialment com a missió la d'introduir el lector en la profunda coneixença de les nostres coses: tant en l'estudi de les nostres realitats com en el gaudi de les pròpies bel·leses literàries, artístiques i naturals. Però no pot desconèixer la consideració acurada, des del nostre punt de vista, dels esdeveniments, progressos i problemes del nostre món i del nostre temps en general.”

Aquest és un altre dels grans mèrits de *Gorg* i, probablement, un dels seus flancs més dèbils enfront de la vigilància dels censors, sempre a l'aguait per a evitar desviacions incòmodes per al *Régimen*. I no sols d'aquella vigilància, diríem, professional, sinó de la que molt sovint exercien amb diligència inquisidors aficionats, delators que actuaven per motius polítics i fins i tot, de vegades, religiosos o suposadament morals.

En qualsevol cas, anar més enllà del “valencianismo bien entendido”, pensar que en la llengua del país es podien tractar segons quins temes, era temptar l'enemic. I, en aquest context, convé recordar que, precisament, una de les maniobres més ben trobades del franquisme contra la vitalitat de la llengua catalana va ser, durant molts anys, impedir la publicació de traduccions. Era una altra manera de condemnar-la al localisme. I, enfront d'això, *Gorg* aprofitava les esclètxes per a fer veure als lectors que “podia” no haver-hi limitacions, que les barreres eren artificials, que en la seua llengua, condemnada a la domesticitat, hi havia tots els mecanismes necessaris per a expressar tota mena d'idees i sentiments.

L'atenció que *Gorg* dedicava a publicitar obres traduïdes de l'anglès, el francès, l'italià o l'alemany era una prova irrefutable d'aquestes possibilitats que, per a una part de la ciutadania, semblaven impensables i que els vigilants de l'ortodòxia franquista havien tingut bona cura d'amagar fins on n'eren capaços.

Cal recordar, parlant de drets amagats, i ja que és un tema recurrent en la revista, que, en el clima produït pel Concili Vaticà II, a favor de l'ús de les llengües vernacles en la litúrgia catòlica, al País Valencià s'havia arribat a l'extrem de declarar per qui ostentava ací la màxima jerarquia eclesiàstica, l'arquebisbe Marcelino Olaechea Loizaga, vacunat ja contra les seues juvenils relacions amb el nacionalisme basc, que el vernacle local era el castellà.

D'altra banda, l'existència de la revista coincidia amb un reviscolament espectacular de l'interés de les noves generacions pel marxisme, al País Valencià com a la resta del món, una orientació ideològica que tingué la seua correspondència en l'aparició a les llibreries de versions catalanes d'algunes obres clàssiques d'aquest pensament, si més no durant un breu període, fins que la censura es tancà novament. I també *Gorg* es feia ressò d'aquesta novetat bibliogràfica —i no sols bibliogràfica, és clar—, com un signe de la seua obertura als corrents del seu temps.

Tot i que l'elecció de títols i d'autors tractava d'abraçar un ventall bastant ampli, de seguida es va fer evident per a l'editor, a poc d'aparèixer els primers números de la revista, que la fórmula adequada per a fer-la funcionar amb puntualitat i d'acord amb exigències tècniques i professionals adequades al seu propòsit d'inserir *Gorg* en les tendències del moment no era exactament la que inicialment s'havia escollit. Li calia introduir un periodista en el mecanisme. Enric Valor, que era un narrador ben notable i que havia fet una enorme tasca en la replega i la confecció de versions de rondalles populars, a més d'haver començat ja a contribuir amb aportacions meritòries a la difusió de la normativa gramatical i a les tasques lexicogràfiques —en relació amb Carles Salvador, Josep Giner i Joan Coromines—, no era un periodista experimentat ni probablement connectava del tot amb les expectatives dels lectors d'una publicació d'aquesta mena, encara que en la preguerra havia col·laborat en algunes publicacions valencianistes i, després del conflicte, també en algun diari, gràcies a l'amistat de Francesc Soriano Bueso, que fou administrador de la premsa del Movimiento a València.

Llavors, Senent va demanar consell a Vicent Ventura, que compaginava les seues responsabilitats en una agència de publicitat amb les col·laboracions amb el setmanari *Valencia-fruits* i amb periòdics d'altres ciutats, llevat de València, tasques que li permetien tenir una visió més realista de les possibilitats del nou producte.

Ventura li proposà que posàs al front de la revista un jove llicenciat en dret, que havia cursat els estudis a l'Escola de Periodisme de l'Església, a València. Era Josep Maria Soriano Bessó (Ala-quàs 1944), que havia obtingut el títol de periodista per l'Escuela de Periodismo de la Iglesia, de Madrid, que després va convalidar amb l'oficial. Era un home lligat a plataformes de catolicisme social, clarament antifranquista i, de seguida, vinculat a la difusió del cooperativisme inspirat en aquestes doctrines mentre seria corresponsal d'algunes publicacions del Principat. La condició fóra que el nom de Soriano no apareixeria enlloc. De fet, és possible que la primera vegada que es va reconèixer de manera pública la seua participació en aquella aventura fóra en l'article sobre *Gorg* que Ricard Blasco publicà a la *Gran Enciclopedia de la Región Valenciana* (s. v.) Amb el compromís de dedicar-hi algunes hores, Soriano introduí modificacions substancials en la revista, gràcies a una visió professional que en un cas com aquell era insubstituïble i, cal pensar-ho també, al fet que per l'edat estava més capacitat per a copsar els signes dels temps millor que Enric Valor, el qual, de tota manera, continuà ocupant-se de tasques imprescindibles per a la bona marxa de la publicació.

Actualment, Soriano recorda que, quan va atendre la sol·licitud de Senent, va ser probablement a partir del número 10 o 11 i, com un dels fruits de la seua intervenció, “ el canvi paulatí que vaig introduir en el montatge de la revista: desaparició dels textos a una columna, cartes al director crec recordar que a tres columnes, capçaleres de secció, etc. Aní canviant a poc a poc per a no ferir el senyor Valor i també perquè els caixistes de la impremta eren molt tradicionals”.

Hi hagué altres millores. D'una banda, doncs, s'insistí en la modernització del disseny, per bé que les cobertes inicials amb fotografies de paisatges en color ja s'havien abandonat de seguida, per adoptar imatges més acostades a l'estètica del grafisme coetani.

Des d'aquest punt de vista, les persones que ara descobresquen en aquesta recopilació de Faxímit la col·lecció completa de la revista, es trobaran amb un exemple prou ben resolt —els recursos de les impremtes eren els que eren— de renovació gràfica. Durant un temps, les cobertes van ser de l'Equip Crònica, que llavors començava; després, de l'equip artístic de Publipress —l'empresa de publicitat dirigida per V. Ventura—, en el qual participava el fotògraf Francesc Jarque, i per altres grafistes.

D'una altra banda, i això també revela la intervenció d'un periodista, hi hagué una organització i una distribució temàtica de continguts en seccions, intervingueren nous col·laboradors, amb signatura, i es va començar a donar un espai rellevant a les opinions.

L'índex elaborat pels responsables d'aquesta edició digital conté una nòmina completa dels autors i dels articles. Aquesta relació permet comprovar que *Gorg* va ser, entre moltes altres coses, un magnífic banc de proves per a molta gent que llavors començava a donar-se a conèixer en les lletres del país. I, per això mateix, un element de modernització cultural d'especial rellevància, malgrat la breu durada de l'experiment.

Les idees que aquells nous escriptors aportaven, les tendències estètiques de què eren vehicle, no es podien trobar en cap altre mitjà de comunicació valencià, ancorats en el conservadorisme o portaveus d'un *Movimiento* burocratitzat fins a la medul·la i, en qualsevol cas, incapaços d'imaginar que es podien anar buscant espais més lliures per a la informació i l'opinió. Convé recordar que havien fracassat, no feia molt de temps, intents de renovació —com ara el diari *Al Día*— en aquell escenari periodístic sinistre, tan revelador de la veritable identitat social del País Valencià originada per la derrota de la República i que, d'altra banda, es perpetuaria molt més enllà de la desaparició física del dictador.

Els noms d'alguns col·laboradors destacats de la revista, sense que la tria supose cap preferència, prova de manera suficient aquest impuls renovador que *Gorg* suposava pel sol fet d'existir, però també perquè aquest era el propòsit implícit dels qui en feien possible la publicació.

És el cas de Rafael L. Ninyoles, embarcat en aquell temps en la teoria sociolingüística; de Tomás Llorens o de Trinidad Simó, que llavors començaven les seues trajectòries respectives d'especialistes en l'estudi de les arts plàstiques i de l'arquitectura; de Rodolf Sirera, que estava fent les passes inicials com a autor i director d'obres escèniques; de Carme Miquel, ja dedicada a la renovació pedagògica; o d'Amadeu Fabregat, que encara no havia publicat, ni probablement escrit, la seua primera i única novel·la coneguda, però que ja s'estava acreditant dins la modestíssima estructura de *Gorg*, per la seua capacitat de maniobra; de Rafael Esteve Casanova, crític de música popular; de Vicent Soler, estudiant encara d'Econòmiques; de Xavier Ribera, després especialitzat en periodisme econòmic; de Josep V. Marqués, joveníssim sociòleg; de Ricard Pérez Casado, economista incipient; de Gonçal Castelló, iniciat feia poc com a escriptor en català; de Rafael Ventura Melià, que encetava la seua carrera professional, i de molts d'altres. El director de fet, Josep M. Soriano Bessó, per la seua banda, escrivia sota el pseudònim "Josep Puig-Alt", just quan estava començant a desenvolupar la seua activitat

periodística com a col·laborador o corresponçal de *Serra d'Or*, *Orifloma*, *Des-tino*, *Cuadernos para el Diálogo*, *Cambio 16*, *Valencia-fruits*, *La Vanguardia Española*, *Tele-Exprés* — amb Ferran Vidal, també col·laborador de *Gorg* —, *Levante*, etc.

L'entrada de tots aquests col·laboradors regulars va significar paral·lelament una ampliació dels continguts cap a noves qüestions, moltes de les quals estaven directament relacionades amb l'actualitat i, en determinats casos, amb la denúncia implícita de situacions incòmodes per a les autoritats que, en teoria, tenien la missió de corregir-les o impedir-les.

Un aspecte destacable de *Gorg* és la qualitat lingüística general, una mica sorprenent si es té en compte que la majoria dels col·laboradors tenien una formació no gens completa en aquest sentit. No hi ha dubte que el cordialíssim Enric Valor hi degué esmerçar moltes hores, refent i en alguns casos, així cal suposar-ho, traduint textos del castellà.

En qualsevol cas, a favor de l'actiu generat per *Gorg* cal anotar, amb un caràcter molt positiu, la seua funció com a lliçó de llengua permanent —mentre durà, és clar!— per al lector i, d'altra banda, el fet que el model general escollit constituïa una renovació ben remarcable respecte del que havien fet, o pogut fer, altres plataformes precedents. També això es deu a Valor.

Tot aquell esforç, però, va topat amb la intransigència del Règim, ben servit en aquesta ocasió per un delegat ministerial, Adrián Sancho Borja, particularment actiu en la tasca d'impedir la recuperació de les llibertats democràtiques perdudes.

En el número 29, l'últim publicat, res no indicava —ni podia indicar— que fóra l'últim. A continuació d'una coberta dedicada al poeta Salvador Espriu, es desplegaven els continguts, molt diversos, de la revista, com si tingués assegurada la continuïtat. Tanmateix, com es pot veure repassant el llibre de Joan Senent present en aquesta reedició, els atacs estaven en marxa i *Gorg* estava de feia temps en el punt de mira dels qui havien d'eliminar-la.

Els *Quadens Gorg*

Desapareguda la revista, l'advocat i escriptor Gonçal Castelló (Gandia 1912-Barcelona 2003), a qui Senent havia publicat el recull de textos *Viure a Madrid* (1973), va tenir la idea d'establir-hi una mena de continuïtat a través d'una col·lecció, "Els Quaderns", en què van aparèixer llibres o miscel·lànies monogràfiques.

En el text que encapçalava el número inicial dels onze que van aparèixer, el mateix Castelló escrivia: "Aquest primer Quadern no tracta de convèncer la resta dels espanyols de la importància cultural i històrica dels Països Catalans. Està fet i adreçat a tots els valencians que esperen els aclariments que els calen per a afimar la seua personalitat. És una eina d'enfortiment i defensa de l'idioma que parlem —ara més necessària que mai—, amenaçat com està per la pressió aclaparadora de tots els mitjans alienants d'una societat moderna en evolució que està tocant a la porta de la col·lectivitat valenciana".

El quadern, que com tota la col·lecció mantenia el format de la revista desapareguda, portava el títol *Estimem la nostra llengua*, i estava compost per dos textos, un del periodista i polític mallorquí Josep Melià, i un altre del lingüista Manuel Sanchis Guarner. Estava datat el 1973, any en què encara apareixerien la segona edició del *Cançonet valencià de Nadal*, també de Sanchis Guarner —vell amic de Castelló, des dels temps de la Federación Universitaria Escolar (FUE), en el període republicà— i un recull d'escrits de l'escriptor Carles Salvador, *4 elogis i 4 cues*, amb una introducció del periodista i poeta Vicent Andrés Estellés.

L'any següent i últim de la publicació van eixir vuit números: un recull d'articles del periodista i polític Francesc de Paula Burguera, *De cara al país*; un altre sota el títol *Falles 1974* —amb col·laboracions de Sanchis Guarner, Pere Riutort, Alfons Cucó, Fuster, Blasco, Guillem de la Plana (pseudònim potser de Vicent Ventura), Josep-Lluís Fos, Rafael Ventura Melià, Josep V. Marqués, R. Pérez Casado, Burguera, Rodolf Sirera, A. Fabregat i d'altres; un *Homenatge a la impremta valenciana*, a cura de l'erudit Ricard Blasco, quan se celebrava un centenari de la primera edició de les *Obres e trobes en lahors de la Verge Maria* (1474); la versió feta per Enric Valor de *L'ingenu*, de Voltaire; una col·lecció de *Goigs valencians*, del mateix Blasco —bon amic de G. Castelló i com ell resident a Madrid des de la postguerra—; l'obra escènica de Maria Aurèlia Capmany *L'ombra de l'escorpí*; una nova edició de *La germania dels menestrals de València*, del notari Miquel Garcia i, finalment, *Nova frontera econòmica (País Valencià 1974)*, amb textos de Joan Fuster, Màrius Garcia Bonafé, Lluís Font de Mora i Vicent Ventura.

Com es pot veure, el contingut de la col·lecció era, voluntàriament, ben heterogeni, perquè responia a una voluntat innegable de captar públics ben diversos. El recurs a les falles o a la religiositat popular dels goigs, per exemple, s'hi combinaven amb les qüestions econòmiques, just quan estava començant a aparèixer amb regularitat una literatura solvent sobre l'economia del País Valencià. Tot comptat era el resultat d'un esforç de bona voluntat per part dels promotors dels Quaderns i dels qui hi col·laboraven, ben probablement sense retribució, en uns anys en què ja s'estaven percebent les darreres alenades del franquisme.

La defensa de Joan Senent

El 1976, va aparèixer, pòstumament, un llibre de l'editor de la revista, amb pròleg de Manuel Sanchis Guarner. S'hi recollien els materials de tota mena que Senent havia aplegat i sistematitzat com a fonament de la seua defensa en contra de la suspensió del permís de publicació.

A la distància de trenta anys, i alguns més des que es produïren els fets en part relatats per l'autor, el llibre constitueix una documentació excel·lent —i per a molta gent que no va viure aquella època, causa de sorpresa— per comprendre en detall el clima en què es va maquinari la desaparició de la revista i, en general, de quins mecanismes es valien els repressors de la llibertat d'opinió. Entre altres motius, perquè permet seguir textualment la fosca maniobra de què va ser víctima, per inducció sens dubte d'elements franquistes.

No cal ara avançar-li al lector els detalls que posa en evidència l'interessant recull de Senent, home optimista i tenaç. En qualsevol cas, potser convé recomanar-li que es fixe en el primer incident que va sofrir *Gorg*, el 1971, un esdeveniment que tingué un origen sinistrament humorístic, però que aclareix ben bé les suspicàcies que la publicació alçava entre ells . La revista havia col·locat a la coberta del número 15 el titular “La Inquisició al País Valencià”, reproduint el títol d'un llibre de l'historiador Manuel Ardit, que havia estat publicat l'any anterior sense més problemes. Per algun reflex molt revelador, els empleats locals de la censura se sentiren immediatament al·ludits i, finalment, calgué adobar el problema afegint-hi “(de 1482 a 1834)”.

L'anècdota fa recordar aquell acudit, més llunyà encara, que uns situen en l'Alemanya del kàiser Guillem-Frederic II i uns altres a la Rússia del tsar Nicolau. Dos ciutadans estaven asseguts a la terrassa d'un café i un deia a l'altre: “No es pot negar que l'emperador és un ruc”. Ràpidament saltaren de darrere un arbre dos policies de la secreta i els van detenir mentre els bufetejaven, tot acusant-los de desacatament a la suprema autoritat de l'estat. “Escolte”, es defensà un dels agredits, “d'on es trau vosté de quin monarca parlava?. La resposta del policia va ser ràpida: “No vulga ser tan hàbil: el que vosté ha dit només pot referir-se al nostre emperador!”.

Francesc Pérez i Moragón

Documentos de trabajo
Faximil Ediciones Digitales
faximil.com

- 01/2001 / El Viaje Bibliográfico de Pere Salvá, por Romà Seguí i Francés.
- 02/2001 / Cavanilles, una vida azarosa, una obra fundamental, por Francesc Ferrando Vila.
- 03/2001 / El viaje literario de los hermanos Villanueva, por Emilio Soler Pascual.
- 04/2002 / Cuadernos de Ruedo Ibérico: Exilio, oposición y memoria, por Arantxa Sarriá Buil.
- 05/2002 / La estética gráfica de Cuadernos de Ruedo Ibérico en el contexto del arte español de los años setenta, por Carlos Pérez.
- 06/2003 / L'Espill de Fuster (1979-1991), una utopia gramsciana, per Josep Sorribes.
- 07/2003 / Los saberes morfológicos y la ilustración anatómica desde el Renacimiento al Siglo XX, por Jose María López Piñero.
- 08/2003 / La imagen del cuerpo humano a través de las técnicas del arte gráfico: Siglos XVI-XX, por Felipe Jerez Moliner.
- 09/2004 / Valencia 138 a. C.-1929: De la fundación de la ciudad romana a la configuración de la ciudad burguesa, por Amando Llopis, Luis Perdigón y Francisco Taberner.
- 10/2004 / La obra botánica de Cavanilles, por Jose María López Piñero.
- 11/2004 / Bibliografía de Antonio José Cavanilles (1745-1804) y de los estudios sobre su obra (3ª edición revisada y actualizada), por Jose María López Piñero y María Luz López Terrada.
- 12/2004 / ARQUITECTURAS BIS, diecinueve años después del fin de la primera serie, por Amando Llopis.
- 13/2005 / La hora manda: Apuntes y bosquejos sobre la revista Hora de España, por Pau Rausell.
- 14/2005 / Índices de la revista Hora de España (1937-1938), por Alfonso Moreira.
- 15/2005 / Un somni trencat del nacionalisme valencià: La República de les Lletres, per Romà Seguí i Francés.
- 16/2005 / Índexs de La República de les Lletres (1934-1936), per Alfonso Moreira.
- 17/2006 / Índices de Valencia Semanal (Valencia, 1977-1980), por Alfonso Moreira y Lola Miñarro.
- 18/2006 / Valencia Semanal, la revista del País Valencià. Notas a la edición digital, por Vicente Navarro de Luján.
- 19/2006 / Les Valències, l'urbs polièdrica, per Josep Sorribes.
- 20/2006 / Gorg, una possibilitat decapitada, per Francesc Pérez i Moragón.
- 21/2006 / Índexs de Gorg (1969-1972), per Alfonso Moreira i Lola Miñarro.

